

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

39300 смт. Нові Санжари, вул. Незалежності 34/7

Вих.: № 347-32/7/17
від «12» травня 2016 р.

Прем'єр-міністру України Гройсману В.
(м.Київ, вул. Грушевського, 12/2, ін.:01008)

ДЕПУТАТСЬКЕ ЗВЕРНЕННЯ

Шановний Володимире Борисовичу!

До мене, як народного депутата України, звернувся директор [ ] котрий інформує, що протягом останніх місяців ГУ ДФС у Полтавській області на його підприємстві проводить планову перевірку діяльності на предмет дотримання податкового та валютного законодавства.

у своєму зверненні до мене, зокрема, зазначає:

«У випадку слідування за точкою зору фіскального органу, можливе те, що, не дивлячись на належну, активну і добросовісну діяльність [ ] по дотримання валютного законодавства України і слідування законодавству країни, право якої визнано вирішальним щодо укладеного договору, до нашого підприємства можуть бути застосовані санкції у розмірі, що фактично приведуть якщо не до ліквідації товариства, то до повного припинення його експортної діяльності із усіма відповідними наслідками. Звісно, буде відстоювати свої інтереси у суді, і має дуже хороші перспективи на перемогу. Але це вимагатиме значних витрат часу і коштів, які, враховуючи їх розмір, підприємство змушене буде стягнути із державного бюджету. Може статися ситуація, коли за помилкове трактування закону працівником ДФС мільйонні збитки матиме держбюджет.

Враховуючи, що подібна проблема може постати для дуже багатьох підприємств, які ведуть економічну діяльність з Республікою Білорусь, вважаємо, що дана ситуація має бути вирішена на державному рівні. Необхідне роз'яснення, обов'язкове для усіх державних органів України, може базуватись на основі положень Рекомендацій Президії Вищого Господарського суду України № 04-5/3360 від 17.12.2004 «Про деякі питання практики застосування ЗУ «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті». Це дозволить як вирішити наше питання, так і, у майбутньому, уникнути проблем щодо інших підприємств-експортерів».

Прошу Вас:

- 1. Вивчити та розглянути звернення директора**
- 2. У випадку визначення законодавчій відповідності прохання директора – задовольнити його, направивши відповідне роз'яснення, обов'язкове для усіх державних органів України, що може базуватись на основі положень Рекомендацій Президії Вищого Господарського суду України № 04-5/3360 від 17.12.2004 «Про деякі питання практики застосування ЗУ «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».**
- 3. Копії звернення та супровідних документів до мене, як народного депутата України, директора**

За результатами розгляду мого звернення прошу повідомити мене, народного депутата України, у відповідності до ст.16 Закону України «Про статус народного депутата».

**З повагою народний депутат України
Андрій Река**

№ 064
27 квітня 2017 р.

Депутату Верховної Ради України 8-го скликання
Реці Андрію Олександровичу

Шановний Андрію Олександровичу,

спеціалізується на виробництві насіння кукурудзи української селекції. Протягом останніх 15 років, наше підприємство здійснює експорт цього товару на ринок Республіки Білорусь. Враховуючи специфіку даного ринку, основна частина наших поставок здійснюється на підставі конкурсів і тендерів, які проводяться відповідними державними структурами цієї країни. Основною проблемою співпраці є обов'язкова умова значної відстрочки платежу та дуже погана платіжна дисципліна білоруських підприємств, яка, проте досить часто має об'єктивні причини. Разом з тим, ми знаходимо порозуміння і способи повернення заборгованості. Основним способом роботи з боржниками раніше була стандартна судова процедура з подальшою роботою з виконавчою службою.

10.08.2015 у Республіці Білорусь вступив у силу Указ Президента Республіки Білорусь № 195 «О внесении изменений и дополнений в Указы Президента Республики Беларусь», яким були внесені значні зміни до Указу № 366 «О некоторых вопросах нотариальной деятельности». Згідно даних нормативних актів нотаріуси, із дотриманням порядку, прийнятого у даних указах, за вимогою юридичних осіб-кредиторів, здійснюють виконавчі написи про стягнення усіх видів заборгованостей із боржників, якщо така заборгованість визнана боржником письмово. При наявності такого виконавчого напису і відсутності заперечень боржника, кредитор прямо передає цей документ до виконавчої служби для здійснення примусового стягнення заборгованості у порядку, передбаченому Господарським процесуальним кодексом РБ. Таким чином, встановлювався новий, спрощений порядок стягнення беззаперечних вимог, без використання судової процедури. Більше того, даний порядок визначається як єдиний щодо справ, що має безспірний характер. Пряма заборона

судам приймати до розгляду такі справи міститься як у Указі № 366, так і у Роз'ясненнях Верховного суду Республіки Білорусь.

Тендерні умови, на підставі яких здійснює поставки своєї продукції, містять обов'язковий до прийняття текст договору, згідно якого розгляд спорів між контрагентами здійснюється виключно у порядку, передбаченому законодавством Республіки Білорусь. Тому, у випадку, коли обставини вимагають захисту наших інтересів у юридичній площині, ми йшли по єдиному шляху, передбаченому місцевим законодавством. Так як наші контрагенти-боржники не мали ніяких підстав заперечити факт постачання нами продукції, ми використовували єдино можливу, згідно законодавства РБ, процедуру – отримання виконавчого напису нотаріуса із подальшим зверненням до виконавчої служби задля примусового стягнення зобов'язання. Слід відзначити, що дана процедура виявилась дійсно зручною, оперативною і дієвою і забезпечує результативний захист наших майнових інтересів і повернення валютної виручки в Україну. Крім того, хотілося б наголосити, що по даній категорії спорів, враховуючи те, що договори з нашими контрагентами укладались згідно білоруського законодавства, ми, фактично, не маємо іншого законного способу захисту наших майнових інтересів.

Протягом останніх місяців ГУ ДФС у Полтавській області на нашому підприємстві проводить планову перевірку діяльності на предмет дотримання податкового та валютного законодавства. В ході перевірки одним із питань було і дотримання законодавства про повернення валютної виручки. Згідно Закону України від 23.09.94 №185/94-ВР «Про здійснення розрахунків в іноземній валюті» у випадку перевищення термінів повернення валютної виручки, підприємство сплачує пеню у розмірі 0,3% від суми неповернення за кожен день прострочки. Підприємство звільняється від сплати пені у випадку звернення до суду за захистом свого майнового інтересу. 26.04.2017 року відповідальними представниками ДФС нам було повідомлено, що процедура з використанням виконавчого напису нотаріуса, не може бути визнана належною для незастосування санкцій за неповернення валютної виручки на тій підставі, що звернення до нотаріуса не передбачене відповідною нормою законодавства України і не може бути прирівняне до судової процедури. Наші аргументи про відсутність іншого порядку вирішення подібних спорів згідно білоруського законодавства, були залишені без уваги. Так само представниками ДФС були проігноровані положення Рекомендацій Президії Вищого Господарського суду України № 04-5/3360 від 17.12.2004 «Про деякі питання практики застосування ЗУ «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», зокрема ч. 2 п.3. «При визначенні суду, звернення до якого зупиняє терміни, передбачені статтями 1 і 2 Закону ЗУ «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», господарським судам слід врахувати, що передбачений статтею перелік спеціальних юрисдикційних органів не є вичерпним».

У випадку слідування за точкою зору фіскального органу, можливе те, що не дивлячись на належну, активну і добросовісну діяльність

по дотримання валютного законодавства України і слідування законодавству країни, право якої визнано вирішальним щодо укладеного договору, до нашого підприємства можуть бути застосовані санкції у розмірі, що фактично приведуть якщо не до ліквідації товариства, то до повного припинення його експортної діяльності із усіма відповідними наслідками. Звісно, буде відстоювати свої інтереси у суді, і має дуже хороші перспективи на перемогу. Але це вимагатиме значних витрат часу і коштів, які, враховуючи їх розмір, підприємство змушене буде стягнути із державного бюджету. Може статися ситуація, коли за помилкове трактування закону працівником ДФС мільйонні збитки матиме держбюджет.

Враховуючи, що подібна проблема може постати для дуже багатьох підприємств, які ведуть економічну діяльність з Республікою Білорусь, вважаємо, що дана ситуація має бути вирішена на державному рівні. Необхідне роз'яснення, обов'язкове для усіх державних органів України, може базуватись на основі положень Рекомендацій Президії Вищого Господарського суду України № 04-5/3360 від 17.12.2004 «Про деякі питання практики застосування ЗУ «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті». Це дозволить як вирішити наше питання, так і, у майбутньому, уникнути проблем щодо інших підприємств-експортерів.

Заздалегідь вдячні за допомогу.

З повагою

Директор

3 октября 2016 года

*Относительно
порядка принудительного взыскания в Республике Беларусь
задолженности по договору купли-продажи (поставки)*

Уважаемые дамы и господа!

Нам предложено дать наше заключение по следующим вопросам:

- 1. В каком порядке в Республике Беларусь может осуществляться взыскание задолженности с юридических лиц? Установлены ли какие-либо особенности для взыскания задолженности по договорам купли-продажи (поставки), заключенными между юридическими лицами, если задолженность признается должником?*
- 2. Какую юридическую силу имеет исполнительная надпись нотариуса? Является ли такая исполнительная надпись аналогом определения о судебном приказе/судебным приказом?*
- 3. Какие правила исчисления сроков применяются в соответствии с законодательством Республики Беларусь, если окончание срока (крайний срок платежа по договору) приходится на нерабочий день?*
- 4. Является ли исполнительная надпись нотариуса, совершенная в Республике Беларусь, основанием для освобождения резидента Украины от финансовой ответственности за несвоевременное поступление валютной выручки в Украину?*

Ниже приводится наше заключение по указанным вопросам.

С уважением,

1. Порядок принудительного взыскания в Республике Беларусь задолженности с юридических лиц

Принудительное взыскание задолженности с юридических лиц в Республике Беларусь, в зависимости от вида требований, признания/непризнания долга должником, наличия либо отсутствия письменных доказательств, может быть осуществлено 2 (двумя) различными способами:

(I.) в судебном порядке:

- путем подачи взыскателем заявления о возбуждении приказного производства (приказное производство);
- путем предъявления к должнику иска (исковое производство).

(II.) во внесудебном порядке:

- путем совершения исполнительной надписи о взыскании задолженности нотариусом.

До 10 августа 2015 года взыскание задолженности по договорам купли-продажи (поставки), независимо от признания/непризнания задолженности должником, наличия либо отсутствия у взыскателя письменных доказательств, в соответствии с законодательством Республики Беларусь осуществлялось только в судебном порядке.

10 августа 2015 года вступил в силу Указ Президента Республики Беларусь № 195 «О внесении изменений и дополнений в Указы Президента Республики Беларусь» (далее – Указ № 195). Данным законодательным актом были внесены существенные корректировки в Указ Президента Республики Беларусь от 11 августа 2011 г. № 366 «О некоторых вопросах нотариальной деятельности» (далее – Указ № 366), регулирующий, в том числе, порядок и условия совершения исполнительных надписей нотариусами.

В числе прочих моментов, Указом № 195 расширен перечень требований, которые являются бесспорными и для взыскания задолженности по которым нужно обращаться не в суд, а к нотариусу - за совершением исполнительной надписи.

Так, в абзаце 26 пункта 1 Указа № 366 установлено, что нотариус с соблюдением порядка и условий, предусмотренных законодательными актами, совершает исполнительные надписи о взыскании по требованиям юридических лиц задолженности, в том числе, по договорам купли-продажи, поставки, а также неустойки (штрафа, пени) в связи с такой задолженностью (если ее уплата предусмотрена законодательством или договором) признанных должником в письменной форме.

В соответствии с пунктом 2 Указа № 366 указанные требования не подлежат рассмотрению в судах общей юрисдикции в порядке приказного производства.

В соответствии с абзацем 5 части третьей статьи 220 Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь (далее – ХПК) не подлежат рассмотрению в порядке приказного производства требования взыскание по которым в соответствии с законодательными актами осуществляется путем совершения нотариусом исполнительной надписи.

Согласно Разъяснению Верховного Суда Республики Беларусь «Об отдельных вопросах судебной практики при взыскании денежных сумм» (http://court.by/justice/press_office/b047d37f094c2e85.html) при наличии документов, подтверждающих бесспорность требований о взыскании денежных сумм (предусмотренных в части первой пункта 1 Указа № 366), предъявляемых в исковом производстве, суд должен отказать в принятии искового заявления в соответствии с частью второй статьи 164 ХПК.

Таким образом, в том случае, если у взыскателя (поставщика, продавца) имеются в наличии документы, подтверждающие признание должником (покупателем) задолженности по оплате товара (подписанный должником акт сверки расчетов, признательный ответ на претензию) и иные документы, на которых он основывает свое требование (договор, товаросопроводительные документы и т.п.), для взыскания такой задолженности законодательством Республики Беларусь установлен специальный, внесудебный порядок – оно производится только путем обращения к нотариусу за совершением исполнительной надписи. Обращение в белорусских суд с таким требованием исключается.

Если взыскатель обратится с таким требованием в белорусский суд в порядке приказного производства - в принятии заявления ему будет отказано со ссылкой на абзац 3 части первой статьи 222 ХПК, так как заявленное требование не подлежит рассмотрению в порядке приказного производства.

При предъявлении аналогичных требований в порядке искового производства суд откажет в принятии искового заявления со ссылкой на абзац второй статьи 164 ХПК.

Описанные правила, устанавливающие обязательный внесудебный порядок взыскания задолженности, признанной должником, через совершение исполнительной надписи, были внедрены в законодательство Республики Беларусь с целью разгрузки судебной системы, поскольку при наличии письменных документов, подтверждающих признание долга должником, требование кредитора носит практически бесспорный характер.

2. Юридическая сила исполнительной надписи нотариуса

В силу статьи 329 ХПК к исполнительным документам, подлежащим исполнению судебными исполнителями в Республике Беларусь, в том числе, относятся:

- судебные приказы, выдаваемые на основании судебных постановлений судов;
- определения суда о судебном приказе;
- иные акты, если в силу законодательных актов они являются исполнительными документами.

Частью третьей пункта 2 Указа № 366, пункта 7 статьи 105 Закона Республики Беларусь от 18 июля 2004 г. «О нотариате и нотариальной деятельности» установлено, что исполнительная надпись нотариуса является исполнительным документом и подлежит исполнению в порядке, установленном законодательством.

Таким образом, по своей юридической силе и с точки зрения порядка исполнения исполнительная надпись нотариуса является исполнительным документом и так же, как и судебный приказ, определение о судебном приказе подлежит принудительному исполнению в порядке, предусмотренным процессуальным законодательством Республики Беларусь.

3. Правила исчисления сроков в соответствии с законодательством Республики Беларусь, если окончание срока (крайний срок платежа по договору) приходится на нерабочий день

В соответствии со статьей 194 Гражданского кодекса Республики Беларусь (далее – ГК), если последний день срока приходится на нерабочий день, днем окончания срока считается ближайший следующий за ним рабочий день.

Таким образом, если последний день срока исполнения обязательства приходится на нерабочий день, днем окончания срока считается ближайший следующий за ним рабочий день.

4. Сроки поступления выручки в иностранной валюте, предусмотренные законодательством Украины, последствия их нарушения

Ограничения по срокам расчетов при экспорте или импорте товаров (работ, услуг) установлены статьями 1 и 2 Закона Украины от 23 сентября 1994 года № 185/94-ВР «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» (далее – Закон «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте»), согласно которым выручка резидентов в иностранной валюте подлежит зачислению на их валютные счета в уполномоченных банках в сроки выплаты задолженностей, указанные в контрактах, но не позднее 180 календарных дней с даты таможенного оформления (выписки вывозной грузовой таможенной декларации).

Указанные нормы Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» предоставляют Национальному банку Украины (далее – НБУ) право устанавливать на срок до шести месяцев другие сроки расчетов, чем те, что определены выше.

На сегодняшний день сроки расчетов по операциям экспорта и импорта товаров установлены Постановлением Правления НБУ от 14 сентября 2016 года №386 «О регулировании ситуации на денежно-кредитном и валютном рынках Украины» (далее – Постановление Правления НБУ №386) и не могут превышать 120 календарных дней. Постановление Правления НБУ №386 вступило в силу 15 сентября 2016 года и будет действовать до 15 декабря 2016 года.

Финансовая ответственность за нарушение сроков расчетов установлена статьей 4 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте», согласно которой нарушение резидентами указанных сроков влечет за собой взыскание пени за каждый день просрочки в размере 0,3 процента от суммы неполученной выручки (стоимости недоставленного товара) в иностранной валюте, пересчитанной в денежную единицу Украины по валютному курсу Национального банка Украины на день возникновения задолженности. При этом, общий размер начисленной пени не может превышать суммы неполученной выручки (стоимости недоставленного товара).

Дополнительные санкции для субъектов внешнеэкономической деятельности предусмотрены статьей 37 Закона Украины от 16 апреля 1991 года №959-ХІІ «О внешнеэкономической деятельности» (далее – Закон «О внешнеэкономической деятельности»):

- наложение специальных штрафов, размер которых определяется соответствующими законами и/или решениями судебных органов Украины;
- применение к субъектам внешнеэкономической деятельности индивидуального режима лицензирования;
- временное приостановление внешнеэкономической деятельности.

Санкции, перечисленные в статье 37 Закона «О внешнеэкономической деятельности», применяются центральным органом исполнительной власти по вопросам экономической политики по представлениям органов доходов и сборов и контрольно-ревизионной служб, правоохранительных органов, органов Антимонопольного комитета Украины, национальной комиссии, которая осуществляет государственное регулирование в сфере рынков

финансовых услуг, и ИБУ либо по решению суда. Санкции могут быть применены в течение трех лет со дня выявления нарушения законодательства.

5. Порядок исчисления сроков поступления выручки в иностранной валюте, их приостановление и возобновление, предусмотренные законодательством основания для освобождения от финансовой ответственности

По общим правилам исчисления сроков, установленных Гражданским кодексом Украины (статьи 253–255), течение срока начинается со следующего дня после соответствующей календарной даты или наступления события, с которым связано его начало. Если последний день срока выпадает на выходной, праздничный или другой нерабочий день, днем окончания срока является первый за ним рабочий день.

В случае принятия к рассмотрению судом, Международным коммерческим арбитражным судом или Морской арбитражной комиссией при Торгово-промышленной палате Украины искового заявления резидента о взыскании с нерезидента задолженности, которая возникла в результате несоблюдения нерезидентом сроков, предусмотренных экспортно-импортными контрактами, сроки, предусмотренные статьями 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» или установленные ИБУ в соответствии с указанными статьями, приостанавливаются и пеня за их нарушение в данный период не платится (часть 2 статьи 4 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте»).

При этом Высший Хозяйственный суд Украины разъяснил, что обращение резидента в суд, который специально уполномочен законодательством соответствующей страны, международными договорами или условиями внешнеэкономического договора (контракта) разрешать споры, вытекающие из договорных и других гражданско-правовых отношений между хозяйствующими субъектами, останавливает сроки, предусмотренные статьями 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» и пеня за их нарушение в этот период не уплачивается» (абзац 8 пункта 3 Рекомендаций Высшего Хозяйственного суда от 17 декабря 2004 г. №04-5 / 3360 «О некоторых вопросах практики применения Закона Украины «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте»). То есть обращение резидента Украины в компетентный суд иностранного государства также влечет приостановление течения сроков, предусмотренных статьями 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте».

В случае принятия судом решения об отказе в иске полностью или частично или прекращении (закрытии) производства по делу или оставлении иска без рассмотрения, сроки, предусмотренные статьями 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» или установленные ИБУ в соответствии с данными статьями, возобновляются и пеня за их нарушение оплачивается за каждый день просрочки, включая период, на который сроки были приостановлены (часть 3 статьи 4 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте»).

В случае принятия судом решения об удовлетворении иска пеня за нарушение сроков, предусмотренных статьями 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» или установленных ИБУ в соответствии с данными статьями, не оплачивается с даты принятия иска к рассмотрению судом (часть 4 статьи 4 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте»).

Таким образом, субъект внешнеэкономической деятельности Украины освобождается от финансовой ответственности, если предпринимает действия по принудительному взысканию задолженности.

В соответствии с пунктом (а) статьи 51 Конвенции о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам, заключенной в г. Минске 22 января 1993 г., участниками которой являются Республика Беларусь и Украина, «каждая из Договаривающихся Сторон на условиях, предусмотренных настоящей Конвенцией, признает и исполняет решения учреждений юстиции по гражданским и семейным делам, включая утвержденные судом мировые соглашения по таким делам и нотариальные акты в отношении денежных обязательств, вынесенные на территории других Договаривающихся Сторон».

С учетом того, что в настоящий момент в Республике Беларусь судебный порядок взыскания с юридических лиц беспорной задолженности по договорам купли-продажи (поставки) полностью заменен на внесудебный порядок (путем обращения к нотариусу за совершением исполнительной надписи), обращение в суды с требованиями о взыскании задолженности по таким договорам исключено, то, на наш взгляд, в смысле статей 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» исполнительная надпись нотариуса о взыскании задолженности приравнивается к судебному решению об удовлетворении иска.

В связи с этим, по нашему мнению, наличие у резидента Украины исполнительной надписи о взыскании в его пользу с резидента Республики Беларусь задолженности по договору купли-продажи (поставки) товара должно являться основанием для приостановления сроков, предусмотренных статьями 1 и 2 Закона «О порядке осуществления расчетов в иностранной валюте» или установленных НБУ в соответствии с указанными статьями, и пеня за их нарушение в данный период резидентом Украины уплачиваться не должна.

ПРЕЗИДІЯ ВИЩОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

17.12.2004 N 04-5/3360

**Про деякі питання практики застосування
Закону України "Про порядок здійснення
розрахунків в іноземній валюті"**

З метою однакового і правильного застосування норм Закону України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" (185/94-ВР) (далі - Закон) президія Вищого господарського суду України вважає за необхідне дати такі рекомендації.

1. Відповідно до ст. 1 Закону (185/94-ВР) виручка резидентів у іноземній валюті підлягає зарахуванню на їх валютні рахунки в уповноважених банках у терміни виплати заборгованостей, зазначені в контрактах, але не пізніше 90 календарних днів з дати митного оформлення (виписки вивізної вантажної митної декларації) продукції, що експортуються, а в разі експорту робіт (послуг), прав інтелектуальної власності - з моменту підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності.

Порушення встановлених термінів тягне за собою стягнення пені за кожен день прострочення у розмірі 0,3 відсотка суми неоплаченої виручки (митної вартості недопоставленої продукції) в іноземній валюті, перерахованої у грошову одиницю України за валютним курсом Національного банку України на день виникнення заборгованості.

Законодавство України не дає правового визначення терміна "валютна виручка", проте містить визначення споріднених понять. Зокрема, в абз. 3 п/п. г) п. 1.7 Інструкції з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів в установах банків України, затвердженої Постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. N 520 (z0033-04) та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 13.01.2004 р. за N 33/8632, міститься визначення цього поняття, згідно з яким "готівкова виручка (виручка)" - це сума фактично одержаних готівкових коштів від реалізації продукції (товарів, виконаних робіт, наданих послуг) та позареалізаційні надходження. А відповідно до абз. 5 ст. 1 Указу Президента України від 28.06.99 р. N 746/99 (746/99) "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" (727/98) виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) вважається сума, фактично отримана суб'єктом підприємницької діяльності на розрахунковий рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг).

Виходячи із наведених визначень понять "готівкова виручка" та "виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" виручкою резидента у іноземній валюті слід вважати суму грошових коштів, яка підлягала отриманню на рахунок за фактично реалізовану

суб'єктом господарювання - резидентом продукцію (роботи, послуги).

При визначені суми виручки, що повинна бути зарахована на рахунок резидента, господарським судам слід виходити з вартості фактично реалізованої резидентом продукції (робіт, послуг).

Підставою для застосування передбачених Законом (185/94-ВР) санкцій є незарахування виручки у іноземній валюті за фактично реалізовану резидентом продукцію (роботи, послуги).

Органом, уповноваженим за наслідками документальних перевірок безпосередньо стягувати з резидентів пеню за порушення термінів зарахування виручки у іноземній валюті на їхні рахунки, відповідно до ч. 5 ст. 4 Закону (185/94-ВР) є державні податкові інспекції. Таким чином, органи державної податкової служби вправі за наслідками документальних перевірок безпосередньо приймати рішення про стягнення з резидентів пені за порушення термінів зарахування виручки у іноземній валюті на їхні рахунки.

2. Відповідно до ч. 1 ст. 276 Цивільного кодексу УРСР (1540-06) (далі - ЦК УРСР) зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Можливість припинення зобов'язання зарахуванням передбачена нормою ч. 1 ст. 217 ЦК УРСР (1540-06), відповідно до якої зобов'язання припиняється зарахуванням зустрічної однорідної вимоги, строк якої настав або строк якої не зазначений чи визначений моментом витребування.

Стаття 218 ЦК УРСР (1540-06) передбачає випадки, в яких зарахування не допускається.

Спеціальним законодавством, зокрема Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (959-12), Законом України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" (185/94-ВР), Декретом Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" (15-93) та ЦК УРСР (1540-06), не забороняється припинення зобов'язання зарахуванням зустрічної однорідної вимоги за зовнішньоекономічними договорами.

Тому господарським судам при застосуванні відповідних норм законодавства слід враховувати, що припинення дебіторської та кредиторської заборгованості між суб'єктами експортно-імпортного договору (контракту) шляхом зарахування зустрічної однорідної вимоги не суперечить чинному законодавству України.

3. Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону (185/94-ВР) у разі прийняття судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, що виникла внаслідок недотримання нерезидентом термінів, передбачених експортно-імпортними контрактами, терміни, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення у цей період не сплачується.

При визначенні суду, звернення до якого зупиняє терміни, передбачені статтями 1 і 2 Закону (185/94-ВР), господарським судам слід враховувати, що передбачений статтею перелік

спеціальних юрисдикційних органів не є вичерпним.

Відповідно до ст. 9 Конституції України (254к/96-ВР) чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Частиною 2 ст. 3 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності (997 076), підписаної у Києві 20 березня 1992 року Урядами держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав та ратифікованої Верховною Радою України 19 грудня 1992 року (2889-12) (далі - Угода), передбачено право господарюючих суб'єктів кожної держави - учасниці Співдружності Незалежних Держав на території інших держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав безперешкодно звертатися до судів, арбітражних судів, третейських судів та інших органів, до компетенції яких належить вирішення справ, що, зокрема, впливають із договірних та інших цивільно-правових відносин між господарюючими суб'єктами.

Згідно зі ст. 4 Угоди (997 076) компетентні суди держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав розглядають справи і в інших випадках, якщо про це є письмова угода сторін про передачу спору цьому суду.

Відповідно до змісту ч. 2 ст. 12 Господарського процесуального кодексу України (1798-12) (далі - ГПК) підвідомчий господарським судам спір може бути передано сторонами на вирішення третейського суду (арбітражу), крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

Таким чином, законодавство України не робить винятку щодо можливості передачі майнового спору, що впливає з зовнішньоекономічної угоди, на вирішення третейського суду (арбітражу).

Звернення резидента до суду, який спеціально уповноважений законодавством відповідної країни, міжнародними договорами чи умовами зовнішньоекономічного договору (контракту) вирішувати спори, що впливають із договірних та інших цивільно-правових відносин між господарюючими суб'єктами, зупиняє терміни, передбачені статтями 1 та 2 Закону (185/94-ВР), і пеня за їх порушення у цей період не сплачується.

4. Відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону (185/94-ВР) у разі прийняття судом рішення про відмову в позові повністю чи частково, або припинення (закриття) провадження у справі, або залишення позову без розгляду терміни, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону, поновлюються і пеня за їх порушення сплачується за кожен день прострочення, включаючи період, на який ці терміни було зупинено. У разі прийняття судом рішення про задоволення позову пеня за порушення термінів, передбачених статтями 1 і 2 Закону, не сплачується з дати прийняття позову до розгляду судом або арбітражним судом.

Господарським судам слід мати на увазі, що для позивача припинення провадження у справі, зокрема у зв'язку з добровільним

задоволенням позовних вимог, є позитивним вирішенням спору на його користь.

Тому у кожному випадку господарським судам необхідно досліджувати обставини, що зумовили припинення провадження у справі.

При цьому для визначення можливості застосування санкцій слід виходити не з формальної обставини - припинення провадження у справі, а з факту погашення заборгованості.

5. Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону (185/94-ВР) у разі прийняття судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, що виникла внаслідок недотримання нерезидентом термінів, передбачених експортно-імпортними контрактами, терміни, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення у цей період не сплачується.

Для з'ясування дати (моменту) прийняття судом позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості за зовнішньоекономічним договором (контрактом) господарським судам необхідно враховувати таке.

Відповідно до ч. 4 ст. 62 ГПК (1798-12) у разі скасування ухвали про відмову у прийнятті позовної заяви вона вважається поданою в день первісного звернення до господарського суду.

Таким чином, юридичним фактом, який встановлює процесуальні відносини між сторонами спору і судом, є насамперед факт звернення позивача до суду, а не факт порушення провадження у справі.

Тому датою прийняття судом позовної заяви, з якої терміни, передбачені статтями 1 і 2 Закону (185/94-ВР), зупиняються, слід вважати саме дату звернення резидента до господарського суду з позовом про стягнення з нерезидента заборгованості за експортноімпортним договором (контрактом).